

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри філософії та
соціально-гуманітарних наук
протокол № 2 від 25 серпня 2020 р.
 завідувачка кафедри
Ірина ПОЛШЦУК

СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Освітня програма «Туризм»

Спеціальність 242 Туризм

Галузь знань 24 Сфера обслуговування

Херсон 2020

Назва освітньої компоненти	Історія України та української культури
Тип курсу	Обов'язкова компонента
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень освіти
Кількість кредитів/годин	3 кредити / 90 годин
Семестр	I семестр
Викладач	Артем Петрик, кандидат історичних наук, доцент кафедри
Посилання на сайт	http://www.kspu.edu/About/Faculty/FBP/ChairGenengineerTraining/main_components.aspx
Контактний телефон, месенджер	+380965223261, Viber, Telegram
Email викладача:	Getmanat@meta.ua
Графік консультацій	За призначеним часом
Методи викладання	лекційні заняття, семінарські заняття, презентації, тестові завдання, індивідуальні завдання
Форма контролю	Диференційований залік

1. Анотація до курсу

Нормативна навчальна дисципліна "Історія України та української культури" є складовою циклу гуманітарної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр". Вивчення навчальної дисципліни "Історія України та української культури" дозволяє створити цілісне уявлення про історичний розвиток Української держави, українського народу та його культури, що має бути основою для виховання патріотичних почуттів, національної та громадянської самосвідомості.

2. Мета та цілі курсу

Вивчення дисципліни «Історія України та української культури» спрямовано на реалізацію сучасної концепції освіти студентів вищих навчальних закладів України, основою якої є ґрунтовна історико-філософська підготовка у поєднанні з орієнтацією на світоглядно-філософські проблеми сьогодення.

Цілі:

Теоретичні:

- забезпечення глибокого засвоєння основних проблем і питань історії України та культури українського народу;
- сприяння формуванню історичного світогляду та відчуття національної гідності;
- вміння теоретично і системно аналізувати основні етапи розвитку України;
- вміння досліджувати економічні, соціальні, політичні і культурні явища і процеси, що відбувалися на її території впродовж століть.

Практичні:

- вміння працювати з науковою літературою і комплексом джерел з історії України та української культури;
- вміння використовувати історичні знання у своїй професійній діяльності.

3. Компетентності та програмні результати навчання

Після успішного завершення дисципліни здобувач формуватиме наступні програмні компетентності та результати навчання:

Інтегральна компетентність: здатність комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації як у процесі навчання, так і в процесі роботи, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

K01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

K03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності:

K28. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

Програмні результати навчання:

ПР02. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук.

ПРН 14. Демонструвати володіння державною та іноземними мовами і застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг;

ПРН15. Проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань.

ПРН 16. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.

4. Обсяг курсу на поточний навчальний рік – 3 кредити/90 годин

Кількість годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
90	20	20	50

5. Ознаки курсу

Рік викладання	Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язкова/ вибіркова компонента
2020-2021	I	242 Туризм	I	Обов'язкова

6. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Програмне забезпечення:

Технічні пристрої для роботи у Zoom

Microsoft Word 2016

Microsoft Power Point 2016

KSU Online

7. Політика курсу

Для успішного складання підсумкового контролю з дисципліни вимагається 100% відвідування очне або дистанційне відвідування всіх лекційних занять. Пропуск понад 25% занять без поважної причини буде оцінений як FX.

Високо цінується академічна доброчесність. До всіх студентів освітньої програми відбувається абсолютно рівне ставлення. Навіть окремий випадок порушення академічної доброчесності є серйозним проступком, який може призвести до несправедливого перерозподілу оцінок і, як наслідок, загального рейтингу студентів.

Відпрацювання пропущених занять з поважної причини (хвороба, сімейні обставини та ін.) за графіком консультацій викладача.

8. Схема курсу

Тиждень, дата, години	Тема, план, кількість годин (аудиторної та самостійної)	Форма навчального заняття	Список рекомендованих джерел (за нумерацією розділу 10)	Завдання	Максимальна кількість балів
Модуль 1 ДАВНЯ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ					
Тиждень А 14.09-18.09.2020,	Тема 1 Вступ до курсу «Історія України та української культури» План 1. Історична наука: принципи, методи та джерела. 2. Предмет, завдання і мета навчального курсу «Історія України та української культури». 3. Періодизація історії України та української культури. 4. Наукова і навчальна література з курсу «Історія України та української культури».	Лекція	1,9,12,27,30,41,43,48, 50	Конспект	1
	Тема 2 Україна в найдавніші часи План	Лекція	1,9,12,27,30,41,43,48, 50 52,55,57,70-73,75,90,91,95,103,124,127,30	Конспект	1

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Первісність: загальна характеристика та основні процеси. 2. Основні риси первісної культури. 3. Археологічні культури давньої України. 4. Періодизація первісності та основні досягнення людства 5. Початок доби цивілізації на українських землях 				
Тиждень Б 21.09-25.09,	<p style="text-align: center;">Тема 3 Давньоруська Київська держава План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Писемні джерела з історії княжої доби. 2. Передумови утворення Київської Русі. Основні теорії походження державності у східних слов'ян. 3. Політичний устрій Київської Русі. Етапи політичного розвитку давньоруської держави. 	Лекція	1,9,12,27,30,41,43,48,50 79,86,120,121,122,130 133,137,138,142,145-147	Конспект	1

	<p>4. Соціально-економічний розвиток Київської Русі. 5. Київська Русь в системі міжнародних відносин IX-XIII ст.</p>				
	<p>Тема 1 Україна в стародавню добу План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Початок формування людської цивілізації на території України. Періодизація історії первісного суспільства. 2. Матеріальна та духовна культура кам'яної доби (палеоліт, мезоліт, неоліт). 3. Доба міді на території України. Трипільська культура. 4. Культури доби бронзи на території України. 5. Історичний та культурний розвиток неслов'янських народів доби раннього заліза на території України: киммерійці, скіфи, сармати, греки. 6. Проблеми походження слов'ян та їх розселення. Археологічні культури 	<p>Семинар</p>	<p>1,9,12,27,30,41,43,48,50 52,55,57,70-73,75,90,91,95,103,124,127,30 133,138,142,145-147</p>	<p>Усна відповідь</p>	<p>3</p>

	<p>давніх слов'ян (зарубинецька, черняхівська).</p> <p>7. Соціально-економічний і політичний розвиток східних слов'ян. Перші державні об'єднання у східних слов'ян.</p> <p>8. Релігійні вірування та міфологія східних слов'ян.</p>				
<p>Тиждень А 28.09-02.10.2020,</p>	<p>Тема 4 Становище українських земель у складі іноземних держав План</p> <p>1. Писемні джерела з історії польсько-литовської доби.</p> <p>2. Перебування українських земель у складі Литви та Польщі.</p> <p>3. Загарбання українських земель Угорським королівством, Молдавським князівством та Московським царством.</p> <p>4. Експансія Кримського ханства на українські землі.</p>	Лекція	<p>1,9,12,27,30,41,43,48,50</p> <p>66,68,78,94,104,128-131</p>	Конспект	1

	5. Феномен українського козацтва.				
	<p style="text-align: center;">Тема 2 Княжа доба української історії План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Передумови утворення Київської Русі. Теорії про державність у східних слов'ян. 2. Виникнення і становлення Київської Русі (кінець IX – X ст.). Діяльність перших князів. 3. Піднесення і становлення Київської Русі (кінець X – середина XI ст.). Політика Володимира Великого та Ярослава Мудрого. 4. Особливості християнізації Київської Русі. Значення хрещення Русі для історії українського народу. 5. Культура Київської Русі: освіта і наука, література, архітектура і образотворче мистецтво. 	Семинар	<p>Основна література: 1,9,12,27,30,41,43,48,50</p> <p>Додаткова література: 79,86,120,121,122,130</p> <p>Електронні ресурси: 133,138,142,145-147</p>	Усна відповідь	3

	<p>6. Політична децентралізація Київської Русі та утворення Київського, Переяславського, Чернігово-Сіверського, Галицького і Волинського князівств.</p> <p>7. Монгольська навала і занепад руських земель.</p> <p>8. Створення, піднесення і занепад Галицько-Волинського князівства.</p>				
Тиждень Б 05.10-09.10,	<p>Тема 5 Козацько-гетьманська доба української історії План</p> <p>1. Писемні пам'ятки козацької доби як історичні джерела.</p> <p>2. Українська національна революція: дискусійні питання.</p> <p>3. Доба Руїни в історії України.</p> <p>4. Інкорпораційна політика царизму щодо України у XVIII ст.</p>	Лекція	1,9,12,27,30,41,43,48,50 80,82,96,110,119,129,131 133,138,142,145-147	Конспект	1
	<p>Тема 3 Литовсько-польська доба української історії</p>	Семинар	1,9,12,27,30,41,43,48,50	Усна відповідь або контрольна робота	3

	<p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вхідження українських земель до складу Великого князівства Литовського. 2. Польська експансія на українські землі наприкінці XIV – середині XVI ст. Литовсько-польські міждержавні унії. 3. Утворення Речі Посполитої та її політика на українських землях. 4. Формування українського козацтва (причини, джерела, особливості). Реєстрове і нереєстрове козацтво. 5. Запорозька Січ та її суспільно-політичний устрій. 6. Боротьба козаків проти турків та татар. 7. Козацько-селянські повстання наприкінці XVI – першій третині XVII ст. 8. Розвиток української культури в литовсько-польську добу. 		<p>66,68,78,94,104,128-131 133,138,142,145-147</p>		
--	---	--	--	--	--

Тиждень А 12.10-16.10,	<p>Тема 6</p> <p>Модернізаційні процеси в Україні у другій половині XIX ст. – на початку XX ст.</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття модернізації та її типи. 2. Становище українських земель у дореформену добу. 3. Імперські реформи та Україна. 4. Феномен «Українського національного відродження» XIX ст. 	Лекція	1,9,12,27,30,41,43,48, 50 63,83,84,116,117	Конспект	1
	<p>Тема 4</p> <p>Українська гетьманська держава 1648 – кінець XVIII ст</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини, характер, рушійні сили та періодизація української національної революції. Її історичне значення. 2. Розгортання національно-визвольної війни (лютий 1648 – серпень 1657 рр.). 3. Формування і розбудова української козацької 	Семінар	1,9,12,27,30,41,43,48, 50 133,138,142,145-147	Усна відповідь	3

	<p>держави в ході визвольної війни.</p> <p>4. Громадянська війна та поділ козацької України на два гетьманства (1657 – 1663 рр.).</p> <p>5. Боротьба за возз'єднання Української держави (1663-1676 рр.). Гетьмани доби Руїни.</p> <p>6. Українська державність за гетьманування І. Мазепи.</p> <p>7. Наступ Російської імперії на українську автономію (1708-1764 рр.)</p> <p>8. Остаточна ліквідація української автономії (1764-1783 рр.).</p> <p>9. Становище Правобережної України та Галичини під владою Польщі у XVIII ст.</p>				
<p>Тиждень Б 19.10-23.10.2020, академічних годин - 4</p>	<p>Тема 7 Боротьба за відродження української державності у 1917-1920 роках (Примітка: тема II модулю) План</p>	Лекція	<p>Основна література: 1,4,9,12,27,30,41, 48,50</p> <p>Додаткова література: 85,101,113,123</p>	Конспект	1

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна в контексті європейської геополітики часів Першої світової війни. 2. Розбудова української державності в добу Центральної Ради. 3. Українська держава гетьмана П.Скоропадського. 4. Боротьба за Україну в добу Директорії. Спроба об'єднання УНР та ЗУНР. 5. Бойові дії на території України під час революційних подій 1917-1920 рр. 6. Поразка національно-демократичної революції та утвердження радянської влади в Україні. 		Електронні ресурси: 133,138,142,145-147		
	<p style="text-align: center;">Тема 5</p> <p>Українське бароко – «перше культурне відродження»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українське бароко як новий світогляд та художній стиль. 2. Формування історичної самосвідомості українського народу. 	Семинар	<p>Основна література: 1,9,12,27,30,41,43,48, 50</p> <p>Додаткова література: 80,82,96,110,119,129, 131</p>	Усна відповідь або контрольна робота	3

	<ul style="list-style-type: none"> 3. Реформування церкви та освіти. 4. Українська барокова література. 5. Архітектура доби українського бароко. 6. Специфіка українського бароко в театральномузичному мистецтві. 7. Розвиток образотворчого мистецтва в добу бароко. 		Електронні ресурси: 133,138,142,145-147		
Модуль 2 НОВА І НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ					
Тиждень А 26.10-30.10.2020,	<p style="text-align: center;">Тема 6 Українські землі у XIX – на початку XX ст. План</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Соціально-економічний розвиток у складі Російської та Австрійської імперій в дореформений період. 2. Імперські реформи та капіталізація економіки України. 3. Сутність українського національного відродження, його передумови і етапи розвитку. 	Семинар	1,9,12,27,30,41,43,48,50 63,83,84,116,117 133,138,142,145-147	Усна відповідь	3

	<p>4. Національно-визвольний рух в Наддніпрянській та Західній Україні у XIX – на початку XX ст.</p> <p>5. Україна в роки Першої російської революції та після її поразки.</p> <p>6. Україна в роки Першої світової війни.</p> <p>7. Розвиток суспільних наук і філософії у XIX – на початку XX ст.</p> <p>8. Українська література XIX – початку XX ст.</p> <p>9. Образотворче та музично-театральне мистецтво у XIX – на початку XX ст.</p>				
Тиждень Б 02.11-06.11.2020,	<p>Тема 8</p> <p>Україна між двома світовими війнами</p> <p>План</p> <p>1. Кризові явища в Україні на початку 20-х років. Вхідження України до СРСР.</p> <p>2. Соціально-економічні перетворення в Україні на основі непу.</p>	Лекція	1,9,12,27,30,41, 48,50 67,92,111	Конспект	1

	<p>3. Суть, причини та наслідки сталінської індустріалізації та колективізації.</p> <p>4. Утвердження тоталітарного режиму в СРСР та Україні.</p> <p>5. «Українське питання» напередодні Другої світової війни.</p>				
<p>Тиждень А 09.11-13.11.2020,</p>	<p>Тема 7 Національно-демократична революція в Україні (1917-1920 рр.) План</p> <p>1. Розгортання національно-визвольної боротьби на українських землях після повалення царизму в Російській імперії.</p> <p>2. Утворення Центральної Ради та її соціально-економічна та політична діяльність.</p> <p>3. Українська держава гетьмана П.Скоропадського: його політична платформа, досягнення та прорахунки.</p>	<p>Семинар</p>	<p>1,4,9,12,27,30,41, 48,50 85,101,113,123 133,138,142,145-147</p>	<p>Усна відповідь</p>	<p>3</p>

	<p>4. Боротьба Директорії за відродження УНР. Занепад української державності.</p> <p>5. Відносини українських національних урядів з більшовистською Росією.</p> <p>6. Утвердження радянської влади на українських землях. Політика «військового комунізму».</p> <p>7. Розвиток української культури в період національно-визвольних змагань (1917-1921 рр.)</p>				
<p>Тиждень Б 16.11-20.11.2020,</p>	<p>Тема 9 Україна в період кризи радянської влади План</p> <p>1. «Хрущовська відлига» і спроби лібералізації політичного режиму.</p> <p>2. Період брежнєвського застою. Згорання демократії.</p> <p>3. Дисидентський рух та його роль у національно-культурному житті України.</p>	<p>Лекція</p>	<p>1,9,12,27,30,41, 48,50 56 133,138,142,145-147</p>	<p>Конспект</p>	<p>1</p>

	4. Поглиблення кризи тоталітаризму в СРСР і проголошення незалежності України (1985-1991 рр.)				
Тижень А 23.11-27.11.2020,	<p>Тема 8 Радянська Україна у 1920-1930-х роках</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародне становище УСРР, соціально-економічна і політична криза на початку 1920-х рр. 2. Україна в умовах Нової економічної політики. 3. Утворення СРСР та остаточна втрата Україною незалежності. 4. Політика українізації. Національно-культурне піднесення і «культурна революція» 1920-1930-х рр. 5. Політика прискореної індустріалізації. 6. Колективізація сільського господарства. Трагедія Голодомору 1932-1933 рр. 	Семинар	1,9,12,27,30,41, 48,50 67,92,111	Усна відповідь	3

	<p>7. Перехід до тоталітаризму наприкінці 1920-х рр.</p> <p>8. «Розстріляне відродження».</p> <p>9. Західноукраїнські землі у 1920-1930-х рр.</p>				
<p>Тиждень Б 30.11-04.12.2020,</p>	<p>Тема 10 Розбудова незалежної української держави План</p> <p>1. Політичний розвиток незалежної України.</p> <p>2. Соціально-економічні проблеми в добу незалежності.</p> <p>3. Україна на міжнародній арені.</p> <p>4. Збройна агресія Росії проти України.</p>	Лекція	1,9,12,27,30,41, 48,50 133,138,142,145-147	Конспект	1
<p>Тиждень А 07.12-11.12.2020,</p>	<p>Тема 9 Україна в роки Другої світової війни та повосної відбудови План</p> <p>1. Початок Другої світової війни та наслідки входження західноукраїнських земель до складу СРСР.</p>	Семинар	1,9,12,27,30,41, 48,50 56,81	Усна відповідь або контрольна робота	3

	<p>2. Напад нацистської Німеччини на СРСР. Бойові дії 1941-1942 рр. Окупація України військами Німеччини та її союзників.</p> <p>3. Плани гітлерівської Німеччини щодо України.</p> <p>4. Нацистський «новий порядок» в Україні та Рух Опору.</p> <p>5. Військові операції по звільненню України.</p> <p>6. Внесок України у розгром нацистської Німеччини та її союзників. Наслідки Другої світової війни для України.</p> <p>7. Особливості відбудови народного господарства України. Радянізація західних областей України.</p> <p>8. Розвиток української культури в роки Другої світової війни та повоєнний час.</p>				
<p>Тиждень Б 14.12-18.12.2020,</p>	<p>Тема 10 Україна в умовах незалежності</p>	<p>Семінар</p>	<p>1,9,12,27,30,41, 48,50 74,93 133,138,142,145-147</p>	<p>Усна відповідь</p>	<p>3</p>

	<p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розгортання державотворчого процесу в Україні: формування органів влади, затвердження державної символіки, прийняття Конституції України. 2. Реформування економіки на засадах ринкових відносин. Приватизація. Розвиток підприємництва. 3. Президенти України та їх політичний курс. 4. Зовнішня політика незалежної України. Курс на євроінтеграцію. 5. Революції в незалежній Україні: причини, суть і наслідки. 6. Російська збройна агресія проти України 2014-2019 рр. Реакція міжнародної спільноти. 7. Основні тенденції розвитку сучасної української культури. Релігійна ситуація в сучасній Україні.				
--	--	--	--	--	--

9. Система оцінювання та вимоги

МОДУЛЬ 1. Давня та середньовічна історія України та української культури (30 балів)

Перший модуль включає 5 лекцій, 5 семінарів та 4 теми для самостійної роботи. Максимальний бал за підготовлений конспект тез лекційного матеріалу – 1 бали. Максимальний бал за роботу на семінарі 3 бали. Максимальна кількість балів за кожну виконану тему самостійної роботи – 2 бали. Якщо самостійна робота за модуль виконана у відповідні терміни нараховується додаткові 2 бали.

МОДУЛЬ 2. Нова і новітня історія України та української культури (30 балів)

Другий модуль включає 5 лекцій, 5 семінарів та 4 теми для самостійної роботи. Максимальний бал за підготовлений конспект тез лекційного матеріалу – 1 бали. Максимальний бал за роботу на семінарі 3 бали. Максимальна кількість балів за кожну виконану тему самостійної роботи – 2 бали. Якщо самостійна робота за модуль виконана у відповідні терміни нараховується додаткові 2 бали.

Критерії оцінювання:

ЛЕКЦІЇ

На лекціях студентам пропонується розглянути теоретичний матеріал з теми, обговорити дискусійні питання, з'ясувати логіку історичного процесу. Робота студентів полягає в уважному слуханні пояснень викладача, занотовуванні ключових тез та активній участі в обговоренні історичних подій. Перевірка викладачем студентської роботи на лекційних заняттях здійснюється шляхом перегляду конспектів лекцій.

Для оцінки конспектів лекцій застосовуються наступні критерії:

0 балів	-	конспект лекції відсутній
0,5 бала	-	конспект лекції є не повним (не всі питання відображені, не використовувалась рекомендована література)
1 бали	-	конспект лекції є повним (розкриті всі питання, залучена додаткова література)

СЕМІНАРИ

Робота на семінарських заняттях передбачає ретельну підготовку за запропонованим викладачем планом та перевірку знань з теми в аудиторії. Основними формами роботи на семінарі є усна відповідь на питання, написання письмової або тестової роботи.

Для тестової письмової роботи застосовуються наступні критерії:

0 балів	-	від 0 до 50 % правильних відповідей;

- 1 бал – від 50% до 60 % правильних відповідей;
- 1,5 бала – від 60% до 73 % правильних відповідей;
- 2 бала – від 74% до 81 % правильних відповідей;
- 2,5 бала – від 82% до 89% правильних відповідей;
- 3 бала – від 90% до 100% правильних відповідей.

Для письмової контрольної роботи застосовуються наступні критерії:

- 0 балів – навчальним матеріалом не володіє, окремі факти на рівні розпізнавання;
- 1 бал – навчальний матеріал має фрагментарний характер, містить грубі помилки, відсутня логіка викладу матеріалу;
- 1,5 бала – виклад матеріалу має репродуктивний характер, не вистачає творчого осмислення проблем, не використовується додаткова література, присутні суттєві помилки;
- 2 бала – самостійний виклад навчального матеріалу, використана додаткова література, матеріал має чітку логічну структуру, але присутні окремі помилки, відповідь на окремі питання не є повною;
- 2,5 бала – самостійний виклад навчального матеріалу, використана додаткова література при підготовці до семінару, відповідь має чітку логічну структуру та є повною, відсутні суттєві помилки;
- 3 бала – самостійно і творчо викладено навчальний матеріал, використана додаткова література, матеріал має чітку логічну структуру, нестандартний підхід до розуміння окремих питань, відсутні суттєві помилки, відповідь є повною та містить необхідну кількість прикладів.

Усна відповідь повинна відповідати наступним критеріям:

- 0 балів – навчальним матеріалом не володіє, окремі факти на рівні розпізнавання;
- 1 бал – відповідь має фрагментарний характер, містить грубі помилки, відсутня логіка викладу матеріалу, не здатен відповісти на запитання викладача;
- 1,5 бала – відповідь має репродуктивний характер, не вистачає творчого осмислення проблем, при підготовці до семінару не використовувалася додаткова література, присутні суттєві помилки, не може вести дискусію, наводити власні переконливі аргументи;
- 2 бала – самостійний виклад навчального матеріалу, при підготовці використана додаткова література, виклад матеріал здійснюється чітко і послідовно, але присутні окремі помилки, відповідь на окремі питання не є повною та потребує допомоги викладача;
- 2,5 бала – самостійний виклад навчального матеріалу, використана додаткова література при підготовці до семінару, відповідь має чітку логічну структуру та є повною, відсутні суттєві помилки;

- 3 бала – самостійний, повний і логічно побудований виклад навчального матеріалу, не має суттєвих помилок, демонструє знання наукової літератури з теми, нестандартний підхід до розуміння окремих питань, студент здатен розпочинати та вести дискусію

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота передбачає виконання студентами завдань по контурних картах та розв'язання тестових запитань до картосхем.

Для оцінки самостійної роботи застосовуються наступні критерії:

- 0 балів - завдання до самостійної роботи не виконані
0,5 бала – завдання виконані лише з одного виду роботи (контурна карта або тестові запитання)
1 бала – завдання виконані з кожного виду самостійної роботи частково або містять суттєві помилки
1,5 бали – виконані завдання з кожного виду самостійної роботи з незначними помилками
2 бали – виконані усі завдання до контурної карти та розв'язані усі тестові запитання без помилок

Якщо самостійна робота за модуль виконана у відповідні терміни додатково нараховується 2 бали за модуль.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ЗАЛІК (40 балів)

Критерії оцінювання відповіді на диференційованому заліку (усної, письмової):

- 0 балів - – Практично не знає науково-понятійного апарату. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не має конспектів з дисципліни. Не може користуватися підручниками, словниками та енциклопедіями, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Не має наукового уявлення про предмет і завдання курсу, або може дуже приблизно їх сформулювати, виходячи із знань, набутих в повсякденному житті.
- 10 балів – Має слаборозвинені уявлення про термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету складений безсистемно і фрагментарно. Не спроможний вибудувати логіку відповіді. Не може відповісти на питання без грубих помилок, намагається вгадати відповідь на конкретні запитання. Зовсім не обізнаний в першоджерелах. Не спроможний продуктивно використовувати допомогу викладача
- 20 балів – Самостійно відтворює деякі основні положення, викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Може в найбільш загальних моментах розкрити зміст основних понять і категорій. Для відтворення систематизованого навчального матеріалу потребує сторонньої допомоги. Письмові роботи безсистемні і непослідовні, позбавлені проблемності, збіднені на наукову термінологію. Часто припускається типових помилок, які, однак, при допомозі може виправити. Конспект складений формально, часто неохайно. Нерідко замість конспекту при відповідях користується ксерокопіями з підручників, які слабо або взагалі не опрацьовані. Зовсім не вивчає додаткову літературу, із першоджерелами ознайомлений поверхово. Матеріалом, що планується на самостійне опрацювання, практично не володіє.

- 25 балів
- Повною мірою відтворює матеріал, що викладений в рекомендованих підручниках. Додатковою літературою практично не користується, знання першоджерел не має системного характеру. При відповідях зорієнтований на репродуктивне відтворення матеріалу, а не його творче осмислення і засвоєння. В цілому вільно орієнтується в історико-філософських аспектах предмету, однак відчуває значні утруднення при розгляді теоретичних питань. При виправленні помилок, яких припускається при усних відповідях, потребує деякої допомоги викладача. Слабко уявляє, як можуть бути використані знання з предмету при вивченні інших дисциплін соціогуманітарного спрямування, у становленні фахово важливих рис особистості. Теми, що виносяться на самостійну роботу, опрацьовані поверхово.
- 30 балів
- Досить вільно володіє матеріалом в обсязі робочої навчальної програми, чітко уявляє і може пояснити суть основних положень, понять і категорій. Має повні особисто написані конспекти з лекційних та семінарських занять, систематично вивчає теми, що виносяться на самостійне опрацювання, використовує їх матеріал при усних відповідях і написанні письмових контрольних робіт. Має конспект по всім першоджерелам, хоча не завжди достатній за обсягом та якістю для їх повноцінного вивчення. Відповідь побудована логічно, однак на семінарських заняттях часто звертається до конспектів. Не завжди може пояснити суть законспектованого матеріалу. При необхідності достатньо легко знаходить потрібний матеріал у конспекті, підручниках, довідковій літературі. Може виявляти зацікавленість до окремих проблем, публікацій в періодичних виданнях. Не завжди може показати актуальність проблем, що розглядаються в курсі навчальної дисципліни.
- 35 балів
- Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань, що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Досить ефективно використовує попередній матеріал, може на достатньому рівні здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє достатньо високою культурою самостійного планування своєї позааудиторної роботи. Однак в деяких темах може виявляти фрагментарність знання, неспроможність на високому рівні використовувати філософську методологію щодо розгляду і аналізу актуальних проблем розвитку людини та суспільства.
- 40 балів
- Чітко розуміє роль і значення курсу як специфічного наукового світогляду і як універсальної методології. Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань, що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Ефективно використовує попередній матеріал, може здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє

високою культурою самостійного планування своєї позааудиторної роботи, продуктивно аналізувати проблемні ситуації, що виникають в сучасному світі та країні. На семінарських заняттях відповідає вільно, конспекти та інші допоміжні матеріали використовує творчо. Письмові роботи мають чітко визначену логічну структуру і завершений характер, характеризуються гарним науковим стилем. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, добре орієнтується в періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні питання. Здатен переконливо обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію, на високому теоретичному рівні аналізувати соціальне значущі проблеми і процеси. Виявляє творчі здібності, схильність до самостійної науково-дослідницької роботи, що проявляється у прагненні приймати участь в наукових конференціях, проблемних групах тощо

Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і фахових компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувача освіти та визначається шкалою ЄКТС та національною системою оцінювання (табл.1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Сума балів /Local grade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою/National grade
90 – 100	A	Excellent	Відмінно
82-89	B	Good	Добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	Задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Список рекомендованих джерел (наскрізна нумерація)

Базова (основна) література

1. Академічне релігієзнавство : Підручник для вузів / за ред. А. М. Колодного. – К. : Світ знань, 2000. – 862 с.
2. Бойко О. Історія України: Навч. пос. – К.: Академвидав, 2018. – 720 с.
3. Бокань В. Історія культури України: Навч. посібник / В. Бокань, Л. Польовий. – К. : МАУП, 2002. – 256 с.
4. Борисенко В. Курс української історії: З найдавніших часів до ХХ ст. Навч. пос. – К.: Либідь, 1996. – 616 с.
5. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради: Біографічний довідник. – К.: КНФ, 1998. – 256 с.
6. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада: Навч. пос. – К.: Заповіт, 1997. – 344 с.
7. Висоцький О. Ю. Історія української культури : Навч. посібник / О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ : НМетАУ, 2009. – 130 с.
8. Воронянський О.В. Історія України: Навч. пос. – Х.: Парус, 2007. – 544 с.
9. Горський В. С. Історія української філософії: Курс лекцій / В. С. Горський. – К. : Наукова думка, 1996. – 286 с.
10. Гудзь В.В. Історія України: Підручник. – К.: Слово, 2008. – 672 с.
11. Давня історія України: Навч. пос. В 2 т. /За ред. П.П.Толочка. – Кн. 1. – К.: Либідь, 1994. – 240 с.; Кн. 2. – К.: Либідь, 1995. – 224 с.
12. Довідник з історії України /За ред. І.З. Підкова, Р.М. Шуст. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
13. Залізник Л. Первісна історія України: Навч. пос. – К.: Вища школа, 1999. – 263 с.
14. Земерова Т.Ю., Скирда І.М. Історія України: Навч. пос. – Х.: Весна, 2012. – 832 с.
15. Історія релігії в Україні : Навч. посібник / за ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. – К. : Т-во «Знання», 1999. – 735 с.
16. Історія світової та української культури : Підручник / В. А. Гречко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. – К. : Літера, 2002. – 463 с.
17. Історія України в особах: IX – XVIII ст. /Під ред. В.Замлинського. – К.: Україна, 1993. – 396 с.
18. Історія України в особах: XIX –XX ст. /Кер. авт. кол. І.Войцехівська. – К.: Україна, 1995. – 479 с.
19. Історія України. Комплексний довідник /Укл.: Воропаєва В. В., Земерова Т. Ю., Скирда І. М. та ін. – Х.: Весна, ФОП Співак В.Л., 2012. – 480 с.
20. Історія України. Тести. 6-11 класи: посібник /За ред. О.Д.Бойка. – К.: Академвидав, 2012. – 272 с.
21. Історія України: Курс лекцій: в 2 кн. /За ред. Л.Мельника. – Кн.1. – К.: Либідь, 1991. – 576 с.; Кн. 2. – К.: Либідь, 1992. – 464 с.
22. Історія України: Навч. пос. /За ред. Ю.Зайцева. – Л.: Світ, 1996. – 488 с.
23. Історія України: Навчально-методичний посібник для семінарських занять /За ред. В.М.Литвина. – К.: Знання, 2006. – 607 с.
24. Історія України: Нове бачення. Навч. пос. /Під ред. В.А. Смолія. – К., 2000. – 463 с.

25. Історія української культури / За загал. ред. І. Крип'якевича. – К. : Либідь, 2002. – 656 с.
26. Історія української культури / За ред. О. Павлова. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
27. Історія української культури : Навчально-методичний посібник / за ред. Н. М. Левицької та С. І. Берегового. – К. : Кондор-Видавництво, 2015 – 326 с.
28. Історія української культури у 5-ти т. Т. 1. Історія культури давнього населення України / Ю. С. Асеев, В. Д. Баран, І. А. Баранов. – К. : Наукова думка, 2001. – 1134 с.
29. Історія української культури у 5-ти т. Т. 2. Українська культура XIII – першої половини XVII ст. / В. С. Александрович, В. Г. Балущок, М. Б. Боянівська. – К. : Наукова думка, 2001. – 846 с.
30. Історія української культури у 5-ти т. Т. 3. Українська культура другої половини XVII – XVIII ст. / В. С. Александрович, В. Й. Борисенко, Т. М. Виврот. – К. : Наукова думка, 2003. – 1246 с.
31. Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 1. Українська культура XIX ст. / А. Ф. Артюх, В. Г. Балущок, Г. Б. Бондаренко. – К. : Наукова думка, 2008. – 1008 с.
32. Історія української культури у 5-ти т. Т. 4. Кн. 2. Українська культура XIX ст. / А. Ф. Артюх, В. Г. Балущок, Г. Б. Бондаренко. – К. : Наукова думка, 2005. – 1294 с.
33. Історія української та зарубіжної культури / за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – К. : Знання, 2002. – 351 с.
34. Калакура Я. С. Українська культура : цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій. – К. : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАНУ, 2015. – 496 с.
35. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура : Підручник / М. В. Кордон. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 584 с.
36. Кормич Л.І., Багацький В.В. Історія України від найдавніших часів і до XXI ст. – Х.: Одиссей, 2001. – 479 с.
37. Культура і побут населення України: Навч. посібник / за ред. В. І. Наулко, Л. Ф. Артюх. – К. : Либідь, 1993. – 288 с.
38. Культурологія : Навч. посібник / за ред. Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, А. Ю. Кондратюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 392 с.
39. Культурологія : теорія та історія культури : Навч. посібник / за ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.
40. Культурологія : українська та зарубіжна культура. Навч. посібник / І. Зязюн, В. Семашко та ін. ; Ред. М. М. Закович. – К. : Знання, 2007. – 567 с.
41. Лекції з історії світової та вітчизняної культури : Навч. посібник / За ред. проф. А. Яртися та проф. В. Мельника. – Львів : Світ, 2005. – 568 с.
42. Мирончук В.Д., Ігошкін Г.С. Історія України: Навч. пос. – К.: МАУП, 2001. – 328 с.
43. Мистецтво України: Біографічний довідник / За ред. А. В. Кудрицького. – К. : Укр. енцикл., 1997. – 700 с.

44. Новітня історія України (1900-2000 рр.): Навч. пос. / А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.М.Литвин та ін. – К.: Вища школа, 2002. – 719 с.
45. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. пос. – К.: Знання-Прес, 2004. – 390 с.
46. Панченко П.П., Шмарчук В.А. Аграрна історія України: Навч. пос. – К.: Знання, 2000. – 342 с.
47. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд. Факти. Міфи. Коментарі. – Х.: Школа, 2008. – 608 с.
48. Попович М. Нарис історії культури України / М. Попович. – К.: «АтрЕк», 1998. – 728 с.
49. Рибак І.В. Історія України у проблемному викладі, в особах, термінах, назвах і поняттях: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 199 с.
50. Світлична В. Історія України: Навч. пос. – К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000, Магнолія плюс, 2000. – 308 с.
51. Україна і світ: Історія господарства від первісної доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства. Навч. пос. – К.: Генеза, 1994. – 368 с.
52. Українська і зарубіжна культура. Навч. посібник / Під заг. ред. К. В. Заблоцької. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2001. – 372 с.
53. Українська культура : Історія і сучасність : Навч. посібник / С. О. Черепанова, В. Г. Скотний, І. В. Бичко та ін. – Львів : Світ, 1994. – 455 с.
54. Українська культура в європейському контексті / Ю. П. Богуцький. – К.: Знання, 2007. – 680 с.
55. Хома І. Я. Історія української культури : Навчальний посібник / І. Я. Хома, А. О. Сова, Ж.В. Мина. – Львів. : Вид-во Львів. Політехніки, 2012. – 356 с.
56. Хрестоматія з історії України. Практичний довідник /Укл. Воропаєва В.В. – Х.: ФОП Співак В.Л., 2010. – 464 с.
57. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом. Нариси з історії культури до початку XVIII століття / І. Шевченко. – Львів : Інститут Історії Церкви Львівської Богословської Академії 2001. – 250 с.
58. Шейко В. М. Історія української культури : Навч. посібник / В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. – К. : Кондор, 2006. – 264 с.
59. Яковенко Н.М. Нарис історії України: З найдавніших часів до кінця XVIII ст. Навч. пос. – К.: Генеза, 1997. – 312 с.

Допоміжна література

1. Александрович В. Мистецтво Галицько–Волинської держави / В. Александрович. – Львів : НАНУ, 1999. – 132 с.
2. Багалій Д. Український мандрований філософ Григорій Сковорода / Д. Багалій. – К. : Оріє, 1992. – 472 с.
3. Веселовська Г. І. Український театральний авангард / Г. І. Веселовська. – К. : Фенікс, 2010. – 368 с.
4. Грабович Г. До історії української літератури : дослідження, есії, полеміка. – К. : Критика, 2003. – 631 с.
5. Грицак Я. Нариси історії України. Формування модерної української нації / Я. Грицак. – К. : Генеза, 2000. – 360 с.
6. Грицак Я. Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856 – 1886) / Я. Грицак. – К. : Критика, 2006. – 632 с.

7. Гусев В. І. Філософія доби Відродження / В. І. Гусев. – К. : Університет «Києво-Могилянська академія», 1993. – 91 с.
8. Дашкевич Я. Національна самосвідомість українців на зламі XVI-XVII ст. / Я. Дашкевич. // Сучасність. – 1992. – № 3. – С.65-74.
9. Дворнік Ф. Слов'яни в Європейській історії та цивілізації / Ф. Дворнік. – К. : Дух і Літера, 2000. – 528 с.
10. Енциклопедія трипільської цивілізації : у 2 томах. Т.1. / за ред. М. Ю. Відейка. – К. : Укрполіграфмедіа, 2004. – 703 с.
11. Енциклопедія трипільської цивілізації : у 2 томах. Т.2. / за ред. М. Ю. Відейка. – К. : Укрполіграфмедіа, 2004. – 656 с.
12. Єрмакова Н. Березільська культура: Історія, досвід / Н. Єрмакова. – К. : Фенікс, 2012. – 512 с.
13. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine : Українка в конфлікті міфологій / О. Забужко. – К. : Факт, 2007. – 640 с.
14. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст : франківський період / О. Забужко. – К. : Факт, 2009. – 156 с.
15. Забужко О. С. Шевченків міф України. Спроба філософського аналізу / О. Забужко. – К. : Факт, 2009. – 160 с.
16. Залізник Л. Л. Первісна історія України / Л. Л. Залізник. – К. : Вища школа, 1999. – 264 с.
17. Зубавіна І. Б. Кінематограф незалежної України: тенденції, фільми, постаті / І. Б. Зубавіна. – К. : ФЕНІКС, 2007. – 296 с.
18. Зубар В. Античний світ Північного Причорномор'я / В. Зубар, Е. Ліньова, Н. Сон. – К. : Вид-во ім. О. Теліги, 1999. – 320 с.
19. Зубарь В. М. Боги і герої античного Херсонеса / В. М. Зубар. – К. : Изд. дом «Стилос», 2005. – 188 с.
20. Іванова Л. Г. Україна між Сходом і Заходом – до проблеми становлення національної ідеї в українській суспільно-політичній думці в контексті східноєвропейського розвитку (І половина XIX ст.) / Л. Г. Іванова. – К. : НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. – 136 с.
21. Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Ісаєвич. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 520 с.
22. Карпов А. В. Язычество, христианство, двоеверие : религиозная жизнь Древней Руси в IX – XI веках / А. В. Карпов. – СПб. : Алатея, 2008. – 184 с.
23. Климов В. Феномен Петра Могили (Біографія. Діяльність. Позиція) / В. Климов, А. Колодний, А. Жуковський та ін. – К. : Дніпро, 1996. – 270 с.
24. Когут З. Російський централізм і українська автономія: Ліквідація Гетьманщини, 1760 – 1830 / З. Когут. – К. : Основи, 1996. – 317 с.
25. Кржавич Д. П. Українське мистецтво. – Т. 1. / Д. П. Кржавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів : Світ, 2004. – 256 с.
26. Кржавич Д. П. Українське мистецтво. – Т. 2. / Д. П. Кржавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів.: Світ, 2004. – 268 с.
27. Кржавич Д. П. Українське мистецтво. – Т. 3. / Д. П. Кржавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. – Львів.: Світ, 2005. – 286 с.
28. Крижицький С. Д. Античні міста держави Північного Причорномор'я / С. Д. Крижицький, В. М. Зубар, А. С. Русяєва. – К. : Вид. дім «Альтернативи», 1998. – 352 с.
29. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні / В. Литвинов. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2000. – 472 с.
30. Ловмянский Г. Религия славян и её упадок / Г. Ловмянский. – СПб. : Академический проект, 2003. – 512 с.
31. Макаров А. Світло українського бароко / А. Макаров. – К. : «Мистецтво», 1994. – 247 с.

32. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури / Є. Маланюк. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 80 с.
33. Наєнко М. К. Художня література України : Від міфів до модерної реальності. – К. : Просвіта, 2008. – 1063 с.
34. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття / Редкол. : В. Сидоренко (голова) та ін. – К. : Інтертехнологія, 2006. – 1054 с.
35. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології / І. Нечуй-Левицький. – К. : АТ «Обереги», 2003. – 144 с.
36. Огієнко І. І. Дохристиянські вірування українського народу / І. І. Огієнко. – К. : АТ «Обереги», 1992. – 424 с.
37. Огієнко І. І. Історія українського друкарства / І. І. Огієнко. – К. : Либідь, 1994. – 448 с.
38. Огієнко І. Українська культура / І. І. Огієнко. – К. : Абрис, 1991. – 272 с.
39. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі / С. Павличко. – К. : Либідь, 1999. – 448 с.
40. Протас М. О. Українська скульптура ХХ століття / М. О. Протас. – К. : Інтертехнологія, 2006. – 278 с.
41. Раевский Д. С. Мир скифской культуры / Д. С. Раевский. – М. : Языки славянских культур, 2006. – 600 с.
42. Репресоване «відродження» / Упоряд. О. І. Сидоренко, Д. В. Табачник. – К. : Україна, 1993. – 399 с.
43. Роготченко О. О. Соціалістичний реалізм і тоталітаризм / О. О. Роготченко. – К. : ФЕНІКС, 2007. – 608 с.
44. Самойлович В. П. Народна архітектура України в ілюстраціях / В. П. Самойлович. – К. : Абрис, 1999. – 281 с.
45. Сарбей В. Г. Національне відродження України / В. Г. Сарбей. – К. : Вид. дім «Альтернативи», 1999. – 336 с.
46. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань : Розвиток візуального мистецтва України ХХ – ХХІ століть / В. Д. Сидоренко. – К. : ВХ[студіо], 2008. – 188 с.
47. Толочко О. П. Київська Русь / О. П. Толочко, П. П. Толочко. – К. : Вид-во «Альтернатива», 1998. – 352 с.
48. Українська література ХІV – ХVІ ст. – К.: «Наукова думка», 1988. – 600 с.
49. Український авангард 1910-1930 років [Ізоматеріал] : альбом / автор і упоряд. Д. О. Горбачов. – К. : Мистецтво, 1996. – 400 с.
50. Український живопис ХІХ — початку ХХ ст. : альбом. – Хмельницький : Галерея, 2005. – 272 с.
51. Український живопис ХХ – поч. ХХІ ст. : альбом. – Хмельницький : Галерея, К. : Артанія Нова, 2006. – 304 с.
52. Український іконопис ХІІ—ХІХ ст. з колекції НХМУ. Альбом. – Хмельницький : Галерея, 2005. – 256 с.
53. Український модернізм 1910-1930 : альбом. – Хмельницький : Галерея, 2006. – 288 с.
54. Український портрет ХVІ – ХVІІІ ст.: альбом. – Хмельницький : Галерея, 2006. – 355 с.
55. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: історичний нарис / Ф. С. Уманцев. – К. : Либідь, 2002. – 328 с.
56. Федів Ю. А. Історія української філософії / Ю. А. Федів, Н. Г. Мозкова. – К. : Україна, 2001. – 510 с.
57. Фіголь М. Мистецтво стародавнього Галича / М. Фіголь. – К. : Мистецтво, 1997. – 224 с.
58. Чижевський Д. І. Історія української літератури / Д. І. Чижевський. – К. : Видавничий центр «Академія», 2003. – 568 с.
59. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – К. : Вид-во "Орій", 1992. – 230 с.
60. Чижевський Д. І. Філософія Г. С. Сковороди / Д. І. Чижевський. – Харків : Прапор, 2004. – 272 с.
61. Чмихов М. О. Давня культура: Навч. посібник / М. О. Чмихов. – К. : Либідь, 1992. – 228 с.

62. Щербак В. О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. / В. О. Щербак. – К. : Видавничий дім "KM Academia", 2000. – 300 с.
63. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. / Н. Яковенко. – К. : Генеза, 1997. – 312 с.
64. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст. / Н. Яковенко. – К. : Критика, 2002. – 416 с.
65. Античные государства Северного Причерноморья /Под ред. Г.А.Кошеленко, И.Т.Кругликовой, В.С. Долгорукова. – М.: Наука, 1984. – 392 с.
66. Аркас М. Історія України-Русі. – К.: Вища школа, 1993. – 386 с.
67. Баран В.Д. Давні слов'яни. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 3).
68. Баран В.К., Даниленко В.М. Україна в умовах системної кризи (1946-1980-і рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 303 с. (Україна крізь віки. – Т. 13).
69. Бунятян К.П., Мурзін В.Ю., Симоненко О.В. На світанку історії. – К.: Альтернативи, 1998. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 1).
70. Вергунов В.А., Коцур А.П., Коцур В.П. Україна та столипінська аграрна реформа: передумови, завдання, здійснення. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 132 с.
71. Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К.: Наукова думка, 1992. – 544 с.
72. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с. (Україна крізь віки. – Т. 8).
73. Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні: 20-30-ті рр. – К: Либідь, 1991. – 344 с.
74. Коваль М.В. Україна в другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.). – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 12).
75. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Політичні партії та суспільно-політичні рухи в Україні наприкінці XIX – на початку XX століття. – К.: Київський університет, 2007. – 279 с.
76. Колесник В.Ф., Могильний Л.П. Українські ліберально-демократичні партії в Російській імперії на початку XX століття. – К.: Київський університет, 2005. – 244 с.
77. Копиленко О.Л. "Сто днів" Центральної Ради. – К.: Україна, 1992. – 204 с.
78. Котляр М.Ф. Галицько-Волинська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 5).
79. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 2).
80. Кульчицький С. Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928). – К.: Основи, 1996. – 396 с.
81. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.). – К.: Альтернативи, 2000. – 360 с. (Україна крізь віки. – Т. 14).
82. Нариси історії української революції 1917-1921 років: у 2-х кн. /За ред. В.А.Смолія. – Кн. 1. – К.: Наукова думка, 2011. – 390 с.; Кн. 2. – К.: Наукова думка, 2012. – 464 с.
83. Полонська-Василенко Н.Д. Історія України: в 2 т. – К.: Либідь, 2002. – Т.1. – 672 с.; Т. 2. – 608 с.
84. Реєнт О.П., Коляда І.А. Усі гетьмани України: легенди, міфи, біографії. – Х.: Фоліо, 2007. – 415 с.
85. Рубльов О.С., Реєнт О.П. Українські визвольні змагання 1917-1921 рр. – К.: Альтернативи, 1999. – 336 с. (Україна крізь віки. – Т. 11).

86. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с. (Україна крізь віки. – Т. 6).
87. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К.: Альтернативи, 1999. – 335 с. (Україна крізь віки. – Т. 9).
88. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 7).
89. Толочко О., Толочко П. Київська Русь. – К.: Альтернативи, 1998. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 4).
90. Толочко П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996. – 360 с.
91. Трощинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. – К.: Альтернативи, 1999. – 352 с. (Україна крізь віки. – Т. 15).
92. Українська революція і державність (1917-1920 рр.) /Авт. кол.: Т.А.Бевз, Д.В.Веденнєєв, І.Л.Гошуляк та ін. – К.: Парламентське видавництво, 1998. – 248 с.
93. Яворницький Д.І. Історія запорізьких козаків. у 3-х томах. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 1990. – 592 с.; Т. 2. – К.: Наукова думка, 1990. – 560 с.; Т. 3. – К.: Наукова думка, 1991. – 560 с.

Електронні ресурси

1. <http://archive.nbuv.gov.ua> Сайт Національної бібліотеки України імені В.Вернадського.
2. <http://elib.nplu.org/> Бібліотека «Культура України»
3. <http://etnolog.org.ua/> Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАНУ
4. <http://history.vn.ua> Шкільна програма з історії (5-12 клас): книги, підручники, довідники, атласи та додаткові матеріали.
5. <http://istorikznu.at.ua/forum/10> Бібліотека історичного факультету Запорозького національного університету.
6. <http://izbornyk.org.ua/> Бібліотека текстів з історії української культури, першоджерела з історії української літератури та мови, історії України.
7. <http://k-ua.net/> сайт «Культура України».
8. http://kultura.ho.ua/books_ku.htm Культурологічна бібліотека
9. <http://mari.kiev.ua/> Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України
10. <http://osvita.ua/test/answers/> Завдання та відповіді на ЗНО з історії України (2009-2019 рр.)
11. <http://osvitanet.com.ua> Навчально-методичний сайт ЗАТ "Інститут передових технологій", на якому розміщено інтернет-версії електронних навчальних атласів, контурних карт, стінних карт, підручників з історії, географії, картографії, розробки уроків, методичні рекомендації.
12. <http://poetry.uazone.net/> Бібліотека української поезії
13. <http://ukraine-history.com.ua> Матеріали з історії України: підручники, реферати.
14. <http://ukrlibrary.com.ua> Онлайн-підручники з історії України.
15. <http://ukrmap.su/uk-uh> Навчальний ресурс з історії України, що містить шкільні підручники, історичні мапи та ілюстрації.

16. <http://www.history.org.ua> Сайт Інституту історії України. Електронна бібліотека з історії.
17. <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal> Електронні версії випусків та наукових статей "Українського історичного журналу".
18. <http://www.ukrhistory.narod.ru> Українська історична бібліотека.
19. <https://academia.in.ua> Освітній портал "Академія". Завдання та відповіді до тестів ЗНО з історії України.
20. <https://istzno.dp.ua/course/maps> Сайт історико-патріотичного клубу "Алатир"
21. <https://zno.osvita.ua/ukraine-history/> Тести ЗНО онлайн з історії України (2007-2019 рр.)
22. <https://istzno.dp.ua/course/zno> Інтерактивний курс підготовки до ЗНО з історії України